

Mesleki Hukuk ve Etik Dersi Dönem Projesi

Muhammet Kayra Bulut

20011901

Konu: Normatif Etik Nedir?

Özet

Normatif etik, bir topluluk ya da toplumun daha fazla uyum içinde yaşaması ve mutlu olması için gerekli olan etik ölçüleri belirleyen etik dalıdır. Bu etik türü hem şahıs ve hem de toplum için etik sonuçlara ulaşmayı mefkure edinmiştir. Ulaşılan yargılardan olumlu bir sonuca ulaşılabilmesi için koyulan kurallarda fazlalık yararı gözetilir. Bunun dışında bir kural koyma metodolojisi izlenirse uzun vadede sağlam duran bir toplumsal etikten bahsedilemez.

Evrensel etik ilkeler hakkında bilgi sahibi olmak ve bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacıların özellikle normatif etik konusunu bilmeleri yararlarına olacaktır. Özellikle bu alanda yeni olan ve akademik çalışmalarla konu hakkındaki bilgilerini geliştirip yol gösterici olması açısından bu yazıda normatif etik konusunu inceliyoruz.

Anahtar kelimeler: Normatif, normatif etik, ahlak, normatif paydaş teorisi

Giriş

Türk Dil Kurumuna göre normatif sözcüğü; düzgünsüz ,düzgüsel demektir. Kelimenin Fransızca kökenli bir kelime olduğu bilinmektedir. Normatif aynı zamanda sosyoloji , felsefe ve psikoloji de bir mefhum olarak bulunmaktadır. Bu kelime, kullanıldığı durum ve alana göre farklı manalarda kullanılabilir. Bu kullanımlara birkaçı örnek verecek olursak:

- Normatif felsefede kullanılan anlamı ile, kural koyucu anlamına gelir.
- Normatif hukuk terimi olaraksa , bir kural değerini taşıyan ve düzgüsel manasında kullanılır.
- Beden eğitiminde kullanılan manasını düşündüğümüzde ise, norma ilişkin manasına gelir.
- Rutin hayattaysa normatif, olması lazım olanı ortaya koyan anlamına gelmektedir.

Normatif Etik Nedir?

Bir topluluğun daha fazla uyumlu ve mutlu olması amacıyla lazım olan ahlaki ölçütleri belirleyen etik türüdür. Bu etik türü birey ve

toplum için ahlaki yargılara ulaşmayı hedefler. Ulaşılan yargılardan pozitif netice elde edilebilmesi amacıyla konulan kaidelerin fazlalığının faydasına olması zaruridir. Buna da ‘çoğulcu haz’ denir.

Eğer konulan kaideler yalnızca kişinin faydasına ise bu durum çok az bir vakitte toplumsal ahlakın yerle bir olmasına sebep olur. Normatif etikte toplum ve çoğunluğun ön planda tutulmasının sebebi budur. Etiğin bu türünde kazanılan ahlaki yargılarda globallik ilkesi aranır. Örnek verecek olursak ‘ hırsızlık yapmak kötüdür ’, ‘yere çöp atmak kötüdür ’, ‘imece iyidir’ gibi evrenin hemen her köşesinde doğru telakki edilen bakış açıları, normatif etiğin temel taşlarını oluşturur.

Normatif Etik Türleri Nelerdir?

Normatif etiğin türleri kendi arasında üç parçaya ayrılır.

1- Erdem ahlakı:

Normatif etik türleri arasında ‘Erdem Ahlakı’ da yer alır. Doğruluk, hoşgörü, sağduyu ve sorumluluk gibi global kazanımlar ise erdem ahlakının temel taşlarını oluşturur.

2- Ödev ahlakı:

Şahsın ortaya koyduğu eylemlerde yalnızca şahsının yararını değil, bulunduğu toplumun menfaatini de göz önünde bulundurmasınaysa ödev ahlakı denir. İmece, dayanışma ve

yardımlaşma ve benzeri erdemler, ödev ahlakının mihenk taşları arasında yerini almaktadır. Şahısların diğer şahıslar karşısında sorumluluk hissetmesi için narsistçe davranmaktan kaçınması gerekir.

3- Sonuçsalıcı Ahlak:

Sonuçsalıcı ahlak, yapılan bir eylemin ne gibi şartlarda, ne gibi amaçla ve neden yapıldığını belirleyen ahlaki nosyondur(8). Bu mefhuma bakarsak bir eylemin gerçekleştirilme nedeni kadar neden olduğu sonuçlar da değerlidir. Bu sebeple sorumluluğun bir gereği, eylemlerin olası sonuçları da dikkate alınmalı ve buna göre eylemde bulunulmalıdır.

Normatif Etik Yaklaşımları ve Kuramları Nelerdir?

"Doğru" nedir?

Doğru mefhumunun global ölçekleri nedir/nelerdir?

Global doğru ve ahlak olası mıdır?

Eğer mümkünse global ahlak ölçütleri topluma uygulanabilir mi?

Eylemin doğruluğunu belirleyen temel öğeler nelerdir?(9)

Normatif Paydaş Teorisi

Şirketler bu zamanda toplumu oluşturan çok fazla farklı kesimle alaka kurmaktadır. Şirketlerin muvaffakiyetleri ancak bu öğelerle olan alakalarını güzel yönetmeleriyle alakalıdır.(5) Bu meseleye açıklık

getiren mefhumu paydaşlar denilmektedir. Bir başka deyişle paydaşlar, şirketlerden faydaları olan şahıslar ve kurumlar manasındadır. Freeman paydaşıysa, organizasyonel hedeflerin elde edilmesini etkileyen veya muvaffakiyetinden etkilenen bir topluluk ya da şahıs olarak tanımlamıştır. Freeman'a göre, şirket dışı gruplarla iletişim elzemdir. Bunu başaran şirketler ortak amaçların gerçekleştirilmesi konusunda muvaffakiyet sağlayacaklardı. Bu bakış açısı paydaş teorisinin en temel önermesini oluşturmaktadır. Bu teoriye göreyse sorumluluk şartları şu şekildedir:

- **Bulunduğun devlete karşı sorumluluk,**
- **Tüketicilere (müşterilere) karşı sorumluluk,**
- **Hissedarlara karşı sorumluluk,**
- **Rakiplere karşı sorumluluk,**
- **Çalışanlara yönelik sorumluluk,**
- **Doğaya ve çevreye yönelik sorumluluk,**
- **Tedarikçilere yönelik sorumluluk,**
- **Bulunduğun topluma yönelik sorumluluk vs.**

Normatif Sosyal Etki Nedir?

Normatif sosyal etki, şahsın kendi bakış açısından çıkarak topluluğun normallerine uyma uğraşıdır. Bu etki toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılaşabilmektedir. Lakin etkinin kendine baktığımızda ise evrenseldir. Bir toplum içinde kabul görmek için uyumlu davranışlar; ötekileştirme sonucu boyun bükme, kabul görmeme/bundan korkma gibi davranışlar içerisinde olmak, bunlar normatif sosyal etkidir. Aynı zamanda normatif sosyal etki "Çok temiz olan bir yere, yerlere tükürmeyin" ikazıyla şahsın toplumun normlarına uymasına vesile olunarak pozitif şekilde kullanılabilir.

Normatif Bağlılık Nedir?

Normatif bağlılık, çalışanın kuruma/örgüte/şirkete bağlılık göstermeyi bir vazife olarak anlaması durumudur. Aynı zamanda kuruma/örgüte/şirkete bağlanmayı doğru sayması sonucunda geliştiğinden önceki iki tür bağlılıktan daha farklı bir seviyeyi temsil etmektedir. Normatif bağlılık, çalışanların kurumda/örgütte/şirkette bulunma ile ilgili sorumluluk maneviyatlarını göstermektedir. Çalışana baktığımızda ilgili işte çalışmasının elzem olduğunu çok derinden hissetmektedir. Mesela arkadaşlarına çok fazla borcu olan bir insanın,

borcunu ödemek için herhangi bir işte çalışmasının elzem olduğunu anlaması gibidir.

Kaynaklar:

1. ARİSTOTELES. Nikomakhos'a Etik, Çev.Saffet Babür, Ayraç Yayınları, Ankara, 1998.
2. HURSTHOUSE, Rosalind. On Virtue Ethics, Oxford University Press, 2001.
3. TEPE, Harun. "Etikte Yaklaşımlar Ve Kuçuradi Etiği", Essays In Honour Homour Of Ioanna Kuçuradi, Sevgi İyi (Editor), Journal Of Turkish Studies, Volume:25, 2001.
4. ARISTOTELES; Politika, 20. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2018 (ilk yayın M.Ö. IV. yy.).
5. Batı, Gülçin Beyza, Bursa Uludağ University (Turkey) ProQuest Dissertations Publishing, 2006. 28740726.
6. WALDRON, Jeremy; "Death Squads and Death Lists: Targeted Killing and the Character of the State", Constellations, Cilt: 23, Sayı: 2, 2016, ss. 292-307.
7. MARMOR, Andrei; Philosophy of Law, Princeton University Press, Princeton, 2011.
8. KUCUR, Fatih; "Sonuçsalcı" Yaklaşımın Ürünü Olarak "Yolsuzluk"un Anatomisi: Hangi İş Ahlakı?, Turkish Journal of Business Ethics, November, 2010.
9. Ateş, H. & Oral, B. (2003). Kamu Yönetiminde Etik: Kültürel Temeller ve "Örgütsel Ruhçuluk" Kuramı Ekseninde Bir Analiz . Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , (5) , 55-71 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kosbed/issue/25715/271356>
10. DWORKIN, Ronald M.; Freedom's Law: The Moral Reading of the American Constitution, Oxford University Press, Oxford, 1997.